

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 grudnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Waldemar Płóciennik (przewodniczący)

SSN Tomasz Artymiuk (sprawozdawca)

SSN Marek Pietruszyński

w sprawie **M.K. i E.W.**

skazanych z art. 270 § 1 k.k. oraz **B.S.** skazanej z art. 270 § 1 k.k.

w zw. z art. 12 § 1 k.k. i z art. 270 § 1 k.k.,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu, w trybie art. 535 § 5 k.p.k.,

w dniu 4 grudnia 2024 r.,

kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego na korzyść skazanych

od prawomocnego Sądu Okręgowego w Kielcach

z dnia 14 marca 2023 r., sygn. akt IX Ka 1522/22,

zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w Kielcach

z dnia 24 czerwca 2022 r., sygn. akt II K 1323/19,

**uchyla zaskarżony wyrok oraz zmieniony tym orzeczeniem –
wyrok Sądu Rejonowego w Kielcach z dnia 24 czerwca 2022 r.,
sygn. akt II K 1323/19 i na podstawie art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. umarza
postępowania przeciwko oskarżonym M.K., E.W. i B.S. o czyny z
art. 270 § 1 k.k. oraz z art. 270 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k., a
kosztami procesu obciąża Skarb Państwa.**

[WB]

UZASADNIENIE

Aktem oskarżenia zarzucono:

1. M.K. w pkt. I popełnienie przestępstwa z art. 271 § 3 k.k.;
2. B.S. w pkt. II i IV popełnienie przestępstw z art. 271 § 3 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k., a w pkt. III przestępstwa z art. 271 § 3 k.k.,
3. E.W. w pkt. V i VI przestępstw z art. 271 § 3 k.k.

Wyrokiem z dnia 24 czerwca 2022 r., sygn. akt II K 1323/19, Sąd Rejonowy w Kielcach uznał oskarżone: M.K., E.W. i B.S. za winne popełnienia zarzuconych im aktem oskarżenia czynów, które zakwalifikował jako przestępstwa z art. 271 § 3 k.k. (M.K., E.W. i B.S. w odniesieniu do czynu z pkt III aktu oskarżenia) i z art. 271 § 3 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k. (B.S. co do czynów z pkt. II i IV aktu oskarżenia) i wymierzył wszystkim oskarżonym za poszczególne przestępstwa kary grzywny i taką też karę, jako karę łączną, oskarżonym B.S. i E.W..

Apelację od powyższego wyroku wniósł obrońca oskarżonej B.S., podnosząc zarzuty:

1. naruszenia art. 271 § 3 k.k., poprzez jego zastosowanie, w sytuacji, gdy:
 - a) zgodnie z opisem czynów zarzuconych oskarżonej oryginalna treść faktur korygujących numer 54/2004, 55/2005, 56/2004, 37/2005, 100/2005, 88/2005, 101/2005 i 108/2005 nie poświadczała nieprawdę;
 - b) w przypisanych oskarżonej czynach zarzuca się podrobienie dokumentów w postaci faktur korygujących numer 54/2004, 55/2004, 56/2004, 37/2005, 100/2005, 88/2005, 101/2005 i 108/2005, poprzez podrobienie podpisu odbiorcy ww. faktur celem użycia za autentyczne, a nie wystawienie dokumentów poświadczających nieprawdę, a art. 271 k.k. penalizuje zachowanie polegające na wystawieniu dokumentu pierwotnie poświadczającego nieprawdę przez osobę uprawnioną do jego wystawienia, a nie poświadczenie nieprawdy na skutek podrobienia lub przerobienia dokumentu;

2. w wypadku nieuwzględnienia powyższego zarzutu — błędu w ustaleniach faktycznych, polegającego na przyjęciu, że oskarżona działała w celu osiągnięcia korzyści majątkowej w sytuacji, gdy Sąd nie określił na czym miałyby polegać przedmiotowa korzyść oraz jakiej była wartości, zwłaszcza, że nie ustalono by faktury korygujące poświadczały nieprawdę w zakresie wysokości zobowiązań, a co za tym idzie, wysokości należnych podatków.

Podnosząc powyższe zarzuty skarżący wniósł o zmianę kwalifikacji prawnej czynów przypisanych oskarżonej poprzez zastąpienie art. 271 § 3 k.k., art. 270 § 1 k.k. ewentualnie art. 271 § 1 k.k. oraz o umorzenie postępowania na podstawie art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. Uzasadniając zawarty w apelacji wniosek, obrońca oskarżonej wskazał, że ściganie czynów zarzucanych oskarżonej uległo przedawnieniu w 2015 r., ponieważ nie doszło do wydłużenia okresu ich ścigania (brak warunków wynikających z art. 102 k.k.).

Wyrokiem z dnia 14 marca 2023 r., sygn. akt IX Ka 1522/22, Sąd Okręgowy w Kielcach, zmienił wyrok w zaskarżonej części oraz na podstawie art. 435 k.p.k. również wobec oskarżonych M.K. i E.W. w ten sposób, że te oskarżone, w tym B.S., w ramach zarzucanych im czynów uznał za winne przestępstw z art. 270 § 1 k.k., a w odniesieniu do oskarżonej B.S. także z art. 270 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k. (pkt. II i IV aktu oskarżenia), w pozostałej części wyrok ten utrzymując w mocy. Sąd odwoławczy uznał za niezasadny wniosek obrońcy zawarty w apelacji o umorzenie postępowania w oparciu o przepis art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k., przy czym w tej materii nie wyjaśnił w jakikolwiek sposób swojego stanowiska.

Od wyroku Sądu odwoławczego kasację złożył Prokurator Generalny. Zaskarżył powyższy wyrok w całości na korzyść oskarżonych M.K., E.W. i B.S., podnosząc: „rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie przepisów prawa karnego materialnego i procesowego, a mianowicie art. 101 § 1 pkt 4 (powinno być, jak to wskazano w uzasadnieniu kasacji pkt 3 – uwaga SN) k.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. poprzez wydanie - w trybie reformatoryjnym - wyroku skazującego M.K., B.S. i E.W. za występki z art. 270 § 1 k.k. (jak również z art. 270 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k.) na kary grzywny w sytuacji, gdy w chwili wyrokowania przez Sąd odwoławczy niemożliwym było ściganie wyżej wymienionych oskarżonych za przypisane im wyrokiem zmieniającym czyny z art. 270 § 1 k.k., których miały

dopuszczyć się w dniu 31 grudnia 2004 r., 21 listopada 2005 r. oraz 31 grudnia 2005 r. z uwagi na przedawnienie ich karalności, które nastąpiło (odpowiednio) z dniem 31 grudnia 2014 r., 21 listopada 2015 r. oraz 31 grudnia 2015 r. i nie uległo wydłużeniu w oparciu o uregulowania zawarte w art. 102 k.k., co skutkowało zaistnieniem bezwzględnej przyczyny odwoławczej, określonej w art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k. i obligowało Sąd *ad quem*, w świetle nakazu wynikającego z treści art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k., po uznaniu, iż oskarżone M.K., B.S. oraz E.W. dopuściły się przestępstw wyczerpujących ustawowe znamiona występku z art. 270 § 1 k.k. (oraz art. 270 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k.) do umorzenia prowadzonego przeciwko nim postępowania karnego wobec zaistnienia negatywnej przesłanki procesowej w postaci przedawnienia karalności”.

Jednocześnie Prokurator Generalny wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz zmienionego tym orzeczeniem - wyroku Sądu Rejonowego w Kielcach z dnia 24 czerwca 2022 r., sygn. akt II K 1323/19 i umorzenie postępowania przeciwko oskarżonym M.K., E.W. i B.S. o czyny z art. 270 § 1 k.k. oraz art. 270 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k. w oparciu o przepis art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja Prokuratora Generalnego okazała się oczywiście zasadna, co umożliwiło jej rozpoznanie na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

Zaskarżony wyrok zapadł z rażącym naruszeniem przepisu prawa wskazanym w zarzucie kasacji.

Z prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach wynika, że ten Sąd uznał, iż:

1. M.K. dopuściła się w dniu 31 grudnia 2005 r.
2. B.S. dopuściła się w dniach 31 grudnia 2004 r., 21 listopada 2005 r. i 31 grudnia 2005 r.;
3. E.W. dopuściła się w dniach 31 grudnia 2004 r. i 31 grudnia 2005 r.; czynów z art. 270 § 1 k.k. i odpowiednio czynów z art. 270 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k. (B.S. pkt. I ppkt 1 i 3 wyroku Sądu Okręgowego).

Przypomnieć należy, że przestępstwo z art. 270 § 1 k.k. od dnia 1 października 2023 r. zagrożone jest karą pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5 (do 30 września 2023 r. - występki ten był zagrożony karą grzywny, ograniczenia wolności albo karą pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5). Zgodnie zaś z treścią art.

101 § 1 pkt 3 k.k. karalność przestępstwa zagrożonego karą pozbawienia wolności przekraczającą 3 lata (i nieprzekraczającą 5 lat) ustaje, jeżeli od czasu jego popełnienia upłynęło 10 lat. Dla ustalenia okresu przedawnienia karalności decydujące znaczenie ma czyn przypisany w wyroku, a nie czyn zarzucany w akcie oskarżenia (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 sierpnia 2018 r., IV KK 456/18; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 kwietnia 2019 r., IV KK 97/19). Jednocześnie w przypadku zbiegu negatywnych przesłanek procesowych, określonych w art. 17 § 1 pkt 1 i 2 k.p.k. oraz art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k., Sąd powinien umorzyć postępowanie z uwagi na niedopuszczalność jego dalszego prowadzenia. Zasada ta nie ma jednak zastosowania wówczas, gdy zbieg tych przesłanek zostanie stwierdzony dopiero po przeprowadzeniu dowodów i wyjaśnieniu wszystkich okoliczności faktycznych sprawy (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 stycznia 2011 r., I KZP 27/10. OSNKW 2011/1/5). Wówczas umorzenie z powodu przedawnienia karalności jest dopuszczalne, ale tylko wtedy, gdy nie ma od razu podstaw do uniewinnienia oskarżonego z braku czynu lub braku znamion czynu albo braku winy. Wskazuje się również, że umorzenie z racji przedawnienia wchodzi też zawsze w rachubę, gdy kwestie istnienia czynu, jego znamion i odpowiedzialności wymagały dalszego dowodzenia, gdyż postępowaniu w tej materii stoi na przeszkodzie przedawnienie karalności (patrz: m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 2 lipca 2002 r., IV KKN 264/99; z dnia 3 kwietnia 2002 r., sygn. V KKN 484/00).

Powyższe uwagi prowadzą na gruncie analizowanej sprawy do wniosku, że o ile karalność czynów z art. 271 § 3 k.k., zarzucanych w akcie oskarżenia oskarżonym B.S., M.K. i E.W. (które zostały przypisane wyrokiem Sądu Rejonowego w Kielcach z dnia 24 czerwca 2022 r.), a których oskarżone miały dopuścić się w dniach: 31 grudnia 2004 r., 21 listopada 2005 r. oraz 31 grudnia 2005 r. (B.S.), 31 grudnia 2005 r. (M.K.), 31 grudnia 2004 r. i 31 grudnia 2005 r. (E.W.), ustawała odpowiednio z dniem 31 grudnia 2019 r., 21 listopada 2020 r. oraz 31 grudnia 2020 r., to karalność czynów przypisanych tym oskarżonym w sposób reformatoryjny przez Sąd odwoławczy, zakwalifikowanych jako występki z art. 270 § 1 k.k. ustawała z dniem (odpowiednio): 31 grudnia 2014 r., 21 listopada 2015 r. oraz 31 grudnia 2015 r. W takiej zaś sytuacji, mając na uwadze datę orzekania przez Sąd Okręgowy w Kielcach,

konieczne było przeprowadzenie przez Sąd *ad quem* analizy czy okres przedawnienia karalności tak zakwalifikowanych przestępstw nie uległ przedłużeniu.

Regulacja art. 102 k.k. przewidująca przedłużenie terminu karalności przestępstw została zmieniona z dniem 2 marca 2016 r. i do dnia 30 września 2023 r. stanowiła, że jeżeli w czasie, o którym mowa w art. 101 k.k. wszczęto postępowanie, karalność przestępstw określonych w art. 101 § 1 k.k. ustawała z upływem 10 lat, a w pozostałych wypadkach - z upływem 5 lat od zakończenia tego okresu. Jednocześnie w art. 2 ustawy z dnia 15 stycznia 2016 r. o zmianie ustawy Kodeks karny (Dz.U.2016.189), mocą, której zmieniono treść art. 102 k.k. wskazano, że do czynów popełnionych przed dniem wejścia w życie tej ustawy stosuje się przepisy o przedawnieniu nadanym ustawą nowelizującą, chyba że termin przedawnienia już upłynął. Stąd też w sytuacji, gdy do dnia wejścia w życie zmiany przepisów o przedawnieniu (tj. do dnia 2 marca 2016 r.) nie nastąpiło przedawnienie, kwestię przedawnienia karalności należy oceniać według art. 101 k.k. i art. 102 k.k. - w brzmieniu obowiązującym w dacie orzekania i to niezależnie od tego, czy dla oceny prawnej konkretnego zachowania konieczne jest odwołanie się do reguły kolizyjnej określonej w art. 4 § 1 k.k. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 października 2020 r., V KK 375/20).

W realiach analizowanej sprawy postanowieniem z dnia 15 listopada 2010 r. zostało wszczęte dochodzenie w sprawie podrobienia w okresie od 31 lipca 2004 r. do 31 grudnia 2005 r. w K. w siedzibie firmy S. Sp. z o.o. przy ul. [...], podpisów na fakturach korygujących, sfalszowanych na osoby korzystające z usług ww. Spółki (k. 15). Następnie po okresie zawieszenia tego dochodzenia w dniu 4 lipca 2019 r. wszczęto śledztwo w sprawie wielokrotnego poświadczenia w okresie od 31 lipca 2004 r. do 31 grudnia 2005 r. w K., w krótkich odstępach czasu, z wykorzystaniem takiej samej sposobności, zanim zapadł pierwszy, chociażby nieprawomocny wyrok, co do któregośkolwiek z tych przestępstw, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, nieprawdy w fakturach korygujących VAT, co do okoliczności mających znaczenie prawne, przez osoby uprawnione do wystawienia takich dokumentów w imieniu S. Sp. z o.o. z siedzibą w K., tj. o przestępstwo z art. 271 § 3 k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k. W ramach śledztwa nastąpiło zaś przekształcenie postępowania przygotowawczego z fazy *in rem* w postępowanie *ad personam*, w toku którego również postanowieniem

z dnia 4 lipca 2019 r. przedstawiono M.K. zarzut popełnienia występku z art. 271 § 3 k.k., który ogłoszono podejrzaney w dniu 15 lipca 2019 r. (k. 837-838, k. 849-852). W dniu 15 lipca 2019 r. podejrzaney E.W. ogłoszono treść wydanego w dniu 4 lipca 2019 r. postanowienia o przedstawieniu zarzutów (popełnienia dwóch czynów czynu z art. 271 § 3 k.k.) oraz w tym dniu przesłuchano ją w charakterze podejrzaney (k. 839-840, k. 853-856). Jednocześnie postanowieniem z dnia 4 lipca 2019 r. przedstawiono B.S. zarzuty dotyczące popełnienia 3 czynów z art. 271 § 3 k.k. i inne, po czym w dniu 16 lipca 2019 r. zarzuty te ogłoszono i przesłuchano ją w charakterze podejrzaney (k. 841-842, k. 859 -861).

Wobec powyższych uwag nie budziła wątpliwości możliwość ścigania oskarżonych B.S., M.K. oraz E.W. za czyny z art. 271 § 3 k.k. (wszczęcie śledztwa z dniem 4 lipca 2019 r., zgodnie z art. 102 k.k. w brzmieniu obowiązującym od dnia 2 marca 2016 r. do dnia 30 września 2023 r. — obecnie zaś art. 102 § 1 k.k., wydłużyło okres karalności tych przestępstw o dalsze 10 lat, tj. do dnia 31 grudnia 2029 r., 21 listopada 2030 r. i 31 grudnia 2030 r.).

Ustalając natomiast w wyroku Sądu Okręgowego w dniu 14 marca 2023 r., że przypisane ww. oskarżonym zachowanie wyczerpało ustawowe znamiona czynów z art. 270 § 1 k.k., a nie z art. 271 § 3 k.k., Sąd drugiej instancji nie dostrzegł, iż w dacie wyrokowania nie było już możliwe ściganie oskarżonych B.S., M.K. i E.W. za popełnienie tych przestępstw, ponieważ nie było możliwe do przyjęcia, że okres przedawnienia ścigania przypisanych oskarżonym - zmieniającym wyrokiem - występków, których karalność - jak wykazano wyżej - ustawała z dniem 31 grudnia 2014 r., 21 listopada 2015 r. oraz 31 grudnia 2015 r., została wydłużona zgodnie z art. 102 k.k. W okresie do 30 czerwca 2015 r. i następnie do 2 marca 2016 r. nie nastąpiło bowiem wszczęcie postępowania przeciwko B.S., M.K. oraz E.W. o czyny z art. 270 § 1 k.k. (ewentualnie o czyny z art. 271 § 3 k.k.), która to czynność uzasadniałaby wydłużenie okresu przedawnienia karalności przypisanych im czynów o kolejne odpowiednio: 10, 5, a następnie 10 lat (zgodnie z art. 102 k.k. w brzmieniu obowiązującym w okresach od 3 sierpnia 2005 r. do 30 czerwca 2015 r., od 1 lipca 2015 r. do 1 marca 2016 r. oraz od 2 marca 2016 r. do 30 września 2023 r.). Wszczęcie postępowania przeciwko oskarżonej B.S. nastąpiło dopiero w dniu 16 lipca 2019 r. (w dacie ogłoszenia podejrzaney zarzutu z dnia 4 lipca 2019 r. o czyn z

art. 271 § 3 k.k.) i przesłuchania jej w charakterze podejrzanej. Natomiast z dniem 15 lipca 2019 r. doszło do wszczęcia postępowania przygotowawczego przeciwko oskarżonym M.K. i E.W. (data ogłoszenia podejrzanym zarzutu o czyn z art. 271 § 3 k.k. i przesłuchania ich w charakterze podejrzanych). Jednocześnie nie można przyjąć, że przedłużenie karalności występów przypisanych przez Sąd drugiej instancji ww. oskarżonym nastąpiło na podstawie postanowienia z dnia 15 listopada 2010 r. o wszczęciu dochodzenia o czyn z art. 270 § 1 k.k. Do dnia 1 marca 2016 r. warunkiem przedłużenia karalności czynów z art. 270 § 1 k.k. było bowiem przekształcenie postępowania przygotowawczego w fazę *ad personam*, co miało miejsce z dniem 15 i 16 lipca 2019 r. Wobec powyższego do dnia 1 marca 2016 r. doszło już do przedawnienia karalności czynów z art. 270 § 1 k.k. popełnionych w dniu 31 grudnia 2004 r., 21 listopada 2005 r. oraz 31 grudnia 2005 r., co uniemożliwiało - w świetle art. 2 ustawy z dnia 15 stycznia 2016 roku o zmianie ustawy Kodeks karny (Dz.U.2016.189) - zastosowanie art. 102 k.k. w brzmieniu obowiązującym od dnia 2 marca 2016 r.

W związku z dokonaniem przez Sąd Okręgowy w Kielcach zmiany zaskarżonego wyroku w następstwie ustalenia, że zachowania oskarżonych B.S., M.K. oraz E.W. wyczerpały ustawowe znamiona czynów z art. 270 § 1 k.k. (względnie z art. 270 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k.) Sąd *ad quem* obowiązany był do umorzenia postępowania karnego przeciwko tym oskarżonym z uwagi na zaistnienie negatywnej przesłanki procesowej, określonej w art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. Tymczasem nie dostrzegając, że zachodzi okoliczność wyłączająca postępowanie w postaci przedawnienia karalności, wydając w dniu 14 marca 2023 r. wyrok o charakterze reformatoryjnym, mocą którego zmienił zaskarżone orzeczenie i uznał oskarżone B.S., M.K. i E.W. za winne popełnienia czynów z art. 270 § 1 k.k. i wymierzył im określone kary grzywny, Sąd odwoławczy uczynił to z rażącym i mającym istotny wpływ na treść wyroku naruszeniem art. 101 § 1 pkt 3 k.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k., co w rezultacie doprowadziło do zaistnienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej, określonej w art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k.

Z przedstawionych wyżej względów Sąd Najwyższy orzekł jak w wyroku.

[WB]

[a]

Tomasz Artymiuk

Waldemar Płóciennik

Marek Pietruszyński